

ravnokar dovršil ljubljansko učiteljsko, je padel junaške smrti za domovino in cesarja v ljutih bojih dne 13. avgusta t. l. — Naskakoval je sovražne postojanke in jih dosegel. Kar se pojavi pred njim truma sovražnikov. Puškino kopito ga je v boju na nož zadelo po glavi, da je obležal na mestu mrtev. Tudi njega čaka, žal, šele po smrti zasluženo odlikovanje. — Zgrudil se je v prerani grob zopet eden najmlajših tovarišev.

Bodijunaku-učitelju, ki mu še ni bilo dano, da bi med slovenskim narodom vzgajal in učil mladino, ohranjen blagin trajen spomin!

NA DEŽELNE GOSPODARSKE POMOŽNE URADE ZA VPOKLICANE

se smejo obračati častniki in vojaki, ki pred vpoklicanjem ali iz vojne svojih zasebnopravnih zadev ne morejo urediti, kakor tudi njihovi sorodniki (rodovinski člani), da morejo le-ti v imenu vpoklicanih vzeti ureditev navedenih zadev v roke. V onih slučajih, kjer je po zakonitih predpisih potrebno odvetniško zastopstvo, zlasti pri pravnih pred sodnim dvorom ali pritožbah zoper ukrepe komisij za odmero preživitve na c. kr. upravno sodišče, je možno dobiti pravnega zastopnika po gospodarsko-pomožnih uradih. Taki gospodarsko-pomožni uradi obstoje: v Ljubljani (deželno sodišče, soba št. 114 in mestna hiša), na sedežih c. kr. okrajnih glavarstev in večini občinskih zastopov.

ŠESTMESEČNI TEČAJ ZA IZOBRAZBO BOLNIŠKIH SESTER.

Z ozirom na čezdalje večjo potrebo strokovno izučeni pomožnih oseb za vse oddelke javne zdravniške oskrbe je odredilo zunanje ministrstvo, da se ustanove šestmesečni stalni tečaji za temeljito izobrazbo bolniških strežnic, in je izdalo splošne predpise za ustroj teh tečajev. Tiste, ki se udeležijo teh tečajev, bodo imele v prvi vrsti dovoljenje, da bodo smele delovati kot uradne oskrbniške sestre v službi oskrbnih postaj za tuberkulozne, pijance, dojenčke, končno v službi epidemičnih zavodov kakor tudi na drugih področjih javne zdravstvene službe (n. pr. kot občinske sestre).

LETAKI SOVRAŽNIKOV.

Laški letalci mečejo med vožnjo čez naše kraje letake itd., katerih vsebina je popolnoma neresnična. Shranjevanje takih letakov je prepovedano. Najdene ali dobljene letake je brez odloga in v vsakem posameznem slučaju oddati najbližji vojaški ali varnostni oblasti ali patrulji. Prestopke te prepovedi bodo kaznovali politiške okrajne oblasti, odnosno policijsko ravnateljstvo v Ljubljani po cesarski naredbi z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, z denarnimi globami do 200 K ali z zaporom do 14 dni.

PRAVOSLAVNA PROPAGANDA V VZHODNI GALICIJI.

Nadškof Volinije Eulogij je izdal nalog vsem tistim pravoslavim duhovnikom, ki so morali bežati pred našo ofenzivo leta 1915, iz vzhodne Galicije v Rusijo, da se vrnejo v Galicijo in prično s svojim delovanjem. Marca leta 1915, je nadškof Eulogij sporočil sv. sinodu v Petrograd, da se mu je posrečilo ustanoviti v vzhodni Galiciji 152 pravoslavni župnij.

VOJNI NAMENI VSENMENCEV.

V vsenemški agrarni »Deutsche Tageszeitung« opisuje grof Reventlov svoje in svojih pristašev vojne namene. Zlasti se ozira v svojem razmišljanju na usodo Belgije. Grof zahteva realno jamstvo glede politiške kakor tudi gospodarske oblasti nad Belgijo, odklanja pa kakršnokoli mednarodno sporazumljenje. Belgija je življensko vprašanje Nemčije in nemškega naroda. Govorice glede obnovitve belgijske države naj nas ne brigajo; Belgija je stvar, ki ne more dati nikakršnega jamstva; belgijskega naroda sploh ni. — Reventlov hoče Belgijo okupirati. Ni pa verjetno, da ima mož pravico govoriti tako v imenu nemškega naroda.

TRETJA ZIMSKA VOJNA?

Iz Berna poročajo: Polkovnik Stegemann piše v »Bundu«: Skupni strateški položaj je napet, in na obeh straneh se s skrajnim naporom bore za odločitev. Če vzamemo, da so velika napadalna podjetja na vseh frontah ustavljena in Nemčija pošlje na bojišče svoje rezerve, da bi po možnosti vnovič določila razvoj od

znotraj na zunan, potem moramo računati s tretjo zimsko vojno. Odločilni uspehi entente so tembolj dvomljivi, čimbolj se njene ofenzive zavlačujejo. — Iz Pariza poročajo, da je Joffre izjavil zastopnikom časopisja: Naši sovražniki so že vpoklicali svoje zadnje rezerve. Nič več ne morejo svojih rezerv pošiljati od ene točke na drugo. Ni moja naloga, odgovoriti na vprašanje koliko časa bo še trajala vojna. Mogoče še tedne, mogoče tudi manj, najbrž bo pa končana, še preden bodo naši sovražniki končno izmučeni. To izmučenje bo brez dvoma nastopilo. Sovražnik ve prav tako kot mi, da se je vojna zasukala. Šmesečni odpor Francozov pri Verdunu je izjalovil nemški načrt in izpremenil položaj v našo korist. — Iz Pariza poročajo preko Haaga: Vojno vodstvo in vojna uprava se bavita prav tako kot finančno ministrstvo z odredbami in pripravi za tretjo zimsko vojno. — Dopisnik »Italijske« poroča s Francoskega: Velika ofenziva na zahodni fronti se polagoma izpreminja v vrsto krajin bojov. Vsi znaki pa kažejo, da se vsi pripravljajo na tretjo zimsko vojno, ki bo strašnejša od dosedanjih bojov.

ZA METROPOLITA ROMUNSKO PRAVOSLAVNE CERKVE NA OGRSKEM

je bil izvoljen ogrski državni poslanec prelat Bazilij Mangra, intimen prijatelj grofa Tisze in zastopnik romunske-madžarske vzajemnosti. Spomladi leta 1914, so priredili romunski radikalni krogi veliko gonjo proti prelatu Mangri, češ, da je madžaron najhujše vrste in izdajalec, ker je svoj čas pripadal nacionalistični romunski stranki.

VPOKLIC ČRNOVOJNIKOV.

Na zadnjih prebiranjih za spodobne spoznani črnovojniki letnikov 1896 do 1898 in 1889 do 1885 vpoklicani na dan 28. avgusta pod orožje. Letniki 1892, 1891 in 1890 ter letniki izpod 1885 pridejo v prihodnjih vpoklicih na vrsto. Na Ogrskem so vpoklicani vsi letniki od 1885, do 1897. — Kakor poročajo graški listi, bodo ostali črnovojniki vpoklicani dne 10. septembra.

UČITELJI IN UREDNIKI V RUSIJI OPROŠČENI VOJAŠKE SLUŽBE.

Iz Kodanja poročajo: Izšel je ukaz ruskega vojnega ministra, ki oprostja od vojaške službe črnovojnike učitelje, da ne bodo morali zapirati šol. Oprostili so tudi vse urednike dnevnikov glede na važnost njih sodelovanja pri organizaciji vojske.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIZ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Prispevki ljudske šole v Dragatušu v Besi Krajini 289 K 59 vin.; Dragotin Rostohar, nadučitelj v Cerkljah pri Kostanjevici, 10 K; ljudska šola v Trnovem na Notranjskem (razne zbirke) 939 K 60 vin.; skupaj 1239 K 19 vin. V zadnji štev. izkazanih 176.048 K 24 v. Danes izkazanih 1.239 » 19 »

Doslej nabranih 177.287 K 43 v.

IV. VOJNO POSOJILO.

Nadučitelj V. Pulko na Gorici pri Mozirju pridobil 11.300 K (ne 10.300 K, kakor v 16. štev. napačno poročano, torej 1000 K več); šolski okoliš v Dragatušu v Beli Krajini 289 K 59 vin.; Dragotin Fr. Potokarja 64.500 K in otroškega vojnega posojila 38 K (III. vojnega posojila pa 3.600 K); šola v Trnovem na Notranjskem, in sicer: učiteljstvo 500 K (III. voj. posojila 400 K); učenci 6700 K, drugi po nadučitelju 3400 K (III. voj. posojila 600 K), skupaj IV. voj. posojila 10.600 K (III. pa 1000 K); skupaj 76.138 K. (III. voj. pos. prišteto spodaj.) V zadnji štev. izkazanih 2.240.900 K — v. Danes izkazanih 76.138 » — « Skupaj IV. vojno posojilo 2.317.038 K — v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za »Rdeči križ« itd. 177.287 K 43 v. III. vojno posojilo 278.748 » 69 » IV. vojno posojilo 2.317.038 » — » Srednje šole 29.704 » 58 »

Končna vsota 2.802.779 K 70 v.

Naročajte in širite naš list!

Podržavljenje ljudskega šolstva.

Štev. 15. letošnjega »Učit. Tov.« je priobčila Zavezino okrožnico na včlanjenje učiteljska društva, po kateri naj se ta izrazijo, kakšno stališče zavzamejo napram podržavljenju šolstva. Kot nekaj komentar za mnenja drugih učiteljskih zvez v Avstriji je prinesel »Učit. Tov.« v 14. štev. kratek članek »Kaj bo z ljudsko šolo«; navedlo se je v njem stališče Zveze čeških učiteljskih društev, ki se je izjavila proti podržavljenju, »ker bi naša narodna avtonomija izgubila kos svojih tal«.

Ne vem seveda, kakšno stališče so zavzemala pri odgovoru na Zavezino okrožnico naša učiteljska društva, a opomniti se mi zdi potrebno, da se je Nemško-avstrijska učiteljska Zveza na svojem delegacijskem zborovanju dne 20. julija t. l. v Lincu izrekla z večino za podržavljenje ljudskega šolstva, in da so glasovali za ta predlog vsi odposlanci razen onih z Nižjeavstrijskega, Moravskega in razen dela šlezkih delegatov. Vse eno je zdaj ta obvezni sklep za vse nemško-avstrijsko učiteljstvo.

K našemu tozadevnemu stališču pripominjamo osebno nekaj besed.

Recimo, da se priklopimo češkemu učiteljstvu s svojo zahtevo. Reforma šolstva mora priti, zakaj zahtevajo jo razmere. Ali pa je pravilno, če družimo to čisto šolsko zadevo s politiško zadevo narodne avtonomije? Odgovarjam s kategoričnim ne, ker bi bilo za nas vsekakor že enkrat potreba, da ločimo šolska od politiških vprašanj. Narodno avtonomno šolstvo naj družijo z vprašanjem narodne avtonomije politiki, če se jim zdi potrebno in če upajo, da dosežejo uspeh — prvega jim ne bomo branili in veselili se bomo njihovega uspeha; napačno pa bi bilo za šolnike, da bi postavljali vse svoje zahteve o preustrojitvi šolstva na ta temelj. Zgodi se namreč do cela lahko, da obvisi v zraku vse reformsko skupno delo, kakor visi v zraku še vedno vprašanje narodne avtonomije. Gotovo je, da si jo želimo; ampak pri šolsko-reformnem vprašanju forciramo narodno avtonomijo brez potrebe; z njim je ne bomo pospešili in ne ovirali, zato je združitve teh vprašanj precej nesrečna, brez ozira na to, da posegamo pri popolnoma šolskem vprašanju brez potrebe na politiško polje.

Naj pa se reši šolsko vprašanje na tisto piat, ki se hoče, vedno ostane v prvi vrsti gmotno vprašanje. S tega stališča moramo izraziti: Ali bi bilo za nas umestno, da valimo narodni avtonomiji v naročje to stran? Bogata Češka in Moravska, industrialna Nižjeavstrijska in Šlezija si lahko privoščijo, da si ne belijo s tem glave. Smemo li pa opustiti to tudi siromašni Slovenci? Kateri realni politik, ki se bo potegoval za narodno avtonomijo, bo hotel natveziti tej tako ogromno gmotno žrtev? Niti eden! Že pri deželnih avtonomstvih se je izigravalo — ali po pravici ali namišljeno — ravno šolstvo vedno za grobokopa deželnih financ, in vendar nosijo te le del vseh stroškov. Narodna avtonomija pa bi morala prevzeti vse! Besede o veliki vrednosti narodne izobrazbe so resnične; a dokler temelji vse pridobivanje vseh vrednot na ogromni narodovi gmotni žrtvi, dokler občuti narod sam vso njeno pezo, toliko časa bodo še vedno šoli bolj v škodo kot v korist. Velik del nasprotstva napram šoli ima svoj izvor edinole v nepravilni razdelitvi stroškov za njo.

Verjamemo celo vzlic dobremu mnenju o blagi skrbi države za vse njene narode, da se celo država sama rada otrešla šolskih stroškov; a ker je tudi gotovo, da bi jih — vsaj naša — narodna avtonomija ne zmagovala, ostanejo lahko tudi vsi novi šolski zakoniki »biser avstr. osn. drž. zak.«, a učiteljstvo bi še vedno preklinjalo kak »§ 5«.

Naj pa bi država še tako prepustila vse šolstvo narodnim avtonomijam, vrhovnega nadzorništva se gotovo ne odreče, ker se ga kot čuvarica nad vsemi avtonomijami odreči ne more. Kakšen kaos pa bi nastal iz tega razmerja med plačnikom-nezapovednikom in zapovednikom-plačnikom, o tem premišljuje lahko tudi največji optimist, a do povoljnega zaključka težko, če dospe.

Končno pa, kje imamo zasiguranost, da izpolni narodna avtonomija svojo dolžnost napram lastnemu šolstvu? Ali so jo vršile deželne avtonomije? Učimo se za bodočnost iz zgodovine dni, ki smo jih v tem oziru doživeli in ki jih še doživljamo, in težko, da bi našli preveč optimistov, ki bi verjeli v to novo obljubljeno deželo.

Vse navedeno je moje osebno mnenje in ga zastopam kot tako. Nič drugače ni tudi predlog, ki ga pišem v premišljevanje slovenskemu učiteljstvu in za znabitno priznanje upoštevanje na mestu, kjer se bo odločevalo o tozadevnem stališču vse-slovenskega učiteljstva.

Zahtevajmo podržavljenje ljudskega šolstva, ki se muma mora priznati odločno narodni značaj v vsem njegovem ustroju!

Za tako šolstvo se država mora odločiti, če pritisnejo nanjo vsi avstrijski narodi; za tako šolstvo bi se zavzemala lahko z vsemi silami vsaka narodna avtonomija, ker bi bila zainteresirana na njem moralno, ne pa tudi materialno; tako šolstvo morajo priboriti vsakemu narodu njegove žrtve v sedanji dobi. —

Tooliko sem hotel povedati, oziraje se predvsem na naše razmere in potrebe. Drugi narodi imajo lahko drugačne te, drugačne one; njihovim zahtevam se prilagodimo v toliko, kolikor je v korist našega naroda in šolstva za tega. Vsekakor pa se zavedamo, da zahtevamo reformo šolstva kot šolniki in ne kot politiki. Več nas bodo upoštevali kot stan, zastopajoč svoje stanovske potrebe, ki jih dobro pozna, kakor pa, če hočemo imeti besedo tudi tam, kjer nimamo kot stan ničesar iskati.

Pav. Flerč.

Šole družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu.

Vodstva Ciril-Metodovih šol v Trstu so izdala skupno letno poročilo osemrazredne deške šole pri Sv. Jakobu, osemrazredne dekliške pri sv. Jakobu in osemrazredne dekliške na Acquedottu, in sicer za šolski leti 1914/1915 in 1915/16.

UČITELJSKI ZBOR.

Deška šola pri Sv. Jakobu. V šolskem letu 1914/15: Državnih učiteljev, v službovanje prideljenih, je bilo 14, učiteljci 2. Od družbe je bilo nastavljenih učiteljev 5, učiteljci 5. Katehetje so bili štirje poleg c. kr. kateheta. V šolskem letu 1915/16: Državnih učiteljev 14, učiteljci 2. Od družbe je bilo nastavljenih učiteljev 5, učiteljci 7. Katehetje kakor prejšnje leto. Mobiliziranih 1914/15 devet, leta 1915/16 pa sedem.

Dekliška šola pri Sv. Jakobu. V šolskem letu 1914/15: Državnih učiteljci 2. Od družbe nastavljenih učiteljci 10. — V šolskem letu 1915/16: enako število učnih oseb. Poleg c. kr. kateheta dva pomožna, prejšnje leto je bil samo en pomožni.

Dekliška šola na Acquedottu. V letu 1914/15: Državnih učiteljci 3. Od družbe nastavljenih učiteljci 10. — V šolskem letu 1915/16: enako število.

KRONIKA.

Deška šola. Šolsko leto 1914/15 je pričelo v neugodnih razmerah normalno sredi septembra. Izbruh svetovne vojne je vplival tudi na to šolo. Učitelji v vojni obveznosti so bili poklicani pod orožje, očetje mnogih učencev so odšli na bojišče, matere pod bremenom skrbi niso imele one odločnosti, ki je potrebna za vzgojo mladine. Marsikatera družina je zapustila Trst. Vendar se je vpisalo začetkom šolskega leta 845 učencev, med letom se jih je oglasilo še 48, tako da je bilo vseh vpisanih 893, 30 več nego prejšnje leto.

Izmed učiteljev je bilo pozvanih pod orožje sedem, med šolskim letom še dva. Eden je bil odpuščen iz vojne službe, eden je padel, dva sta bila ranjena.

Šola je štela v celoti 17 razredov. Poskrbelo se je, da je bilo mogoče uvesti reden pouk, samo v prvih dveh razredih je bil uveden znižan urnik po 13 ur na teden. Težje razmere so nastale ob izbruhu vojne z Italijo, vendar je bilo mogoče tudi v onem težkem času, ko so vsi državni učni zavodi v Trstu zaradi izbruha vojne na bližnji jugozapadni meji države ustavili pouk, na naši šoli vzdržati razmeroma ugodno stanje pouka. Število učencev pa je silno padalo. Izstopilo jih je 231, ki so se razkropili kot begunci v notranje dežele. Vkljub neugodnim razmeram, zlasti zaradi skrbi za prehrano, se je vendar posrečilo, zaključiti leto s primerno dobrim uspehom.

Dne 3. oktobra 1914. je priredila šolska mladina vseh treh šol večer na korist »Rdečega križa« in onih otrok, katerih očetje so pod orožjem. Učenci so izdelali 173 papirnatih podplatov in nabrali 323 kg raznih kovin za vojne namene. Došla je zahvala c. in kr. vojnega ministrstva za to patriotično delovanje.